

Kvittering på innsendt svar på Innspel til arbeidet med systemmeldinga

Saksnummer: 22/5025

Sak: Innspel til arbeidet med systemmeldinga

Levert: 23.04.2024 08:06

Svarstype: Med merknader

Jeg svarte som: Annen

Avsender: Nasjonalt fagskoleråd

Kontaktperson: Arvid Ellingsen

Kontakt e-post: fagskoleradet@hkdir.no

Innspill til arbeidet med systemmeldingen

Nasjonalt fagskoleråd vil med dette gi vårt innspill til arbeidet med melding til Stortinget om forskningssystemet (systemmeldinga).

I invitasjonen ber Kunnskapsdepartementet om innspill til 5 områder. Nasjonalt fagskoleråd vil legge hovedvekt på svare på spørsmål tre, som handler om at kunnskap må tas raskere i bruk. I tillegg vil vi gi noen generelle innspill som plasserer høyere yrkesfaglig utdanning i en tradisjon der utviklingsarbeid står sentralt.

Nasjonalt fagskoleråd har også vurdert å svare på spørsmål en, om digitalt teknologiskifte. Fagskolene står sentralt i det digitale skifte, både gjennom fagskoleutdanninger som tilbys, bruk av digitale verktøy i undervisning og i læring og i samarbeid med arbeidslivet. Men departementet legger mest vekt på de store innsatsfaktorene som digital forskningsgrunnmur og superdatamaskiner. Dette ligger litt utenfor fagskolesektoren.

Før vi gir et innspill til hvordan kunnskap kan tas raskere i bruk, vil vi kort si litt om hvilken omtale som ble gitt av høyere yrkesfaglig utdanning i langtidsplanen.

Omtale av HYU i langtidsplanen

Nasjonalt fagskoleråd vil vise til omtalen av høyere yrkesfaglig utdanning i Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023–2032. Denne omtalen er avgrenset til det faktum at samfunnets kompetansebehov ikke bare dekkes av universitets- og høyskoleutdanning, men også høyere yrkesfaglig utdanning. Videre vises det til de tre største fagområdene som er tekniske fag, helse- og velferd, og økonomi- og administrasjon. Det vises også til at arbeidslivets behov for kandidater fra fagskolene er stort og økende. I flere bransjer og regioner er det utdanning på fagskolenivå som er den største flaskehalsen.

Nasjonalt fagskoleråd merket seg i meldingen at det tydelig slås fast at høyere yrkesfaglig utdanning er en sektor i vekst. Samtidig mener vi at fagskolene også har en rolle når det gjelder utviklingsarbeid. Dette gjelder også i forhold til de samfunnsendringer og utviklingstrekk som trekkes opp i høringsbrevet fra Kunnskapsdepartementet.

Utviklingsarbeid bidrar til å ta i bruk kunnskap raskere

Forskning og utvikling (FoU) er avgjørende for at norske bedrifter skal hevde seg internasjonalt og har stor betydning for fremtidig verdiskaping, omstillingsevne og konkurransekraft. Dette gjelder ikke minst i en tid hvor økonomien og samfunnet skal gjennom en grønn og digital omstilling.

Samtidig er det viktig å minne om at 80 % av forskning og utvikling i næringslivet, handler om utviklingsprosesser forstått som eksperimentelt, systematisk og kreativt arbeid hvor utfallet er forbundet med usikkerhet.

Fagskolenes rolle i utviklingsarbeid

Nasjonalt fagskoleråd vil vise til at fagskolene driver utstrakt utviklingsarbeid i tett samspill med arbeidslivet, og at fagskolene er nøkkelinstitusjoner i utdanning av kvalifiserte tekniske fagarbeidere som spiller en viktig rolle for innovasjonsprosesser.

Den ofte tette relasjonen mellom arbeidslivet og fagskoler gir studenter en inngang til en arbeidsplass og bidrar til å opprettholde en kvalifisert arbeidsstyrke med en kompetanse som er tilpasset industriens faktiske behov. Ved siden av en spesialisert kompetanse gir fagskoleutdanningen en teoretisk oversiktskunnskap. Denne kombinasjonen gjør fagskolekompetansen spesielt viktig i industrier som står overfor endringsprosesser.

Fagskolene gir arbeidere muligheter til å oppdatere og utvikle ferdigheter tilpasset ny teknologi, spesielt gjennom etter- og videreutdanningstilbud. De fungerer som et teknologisk mellomledd som utdanner arbeidere med kompetanse på nye løsninger, og bidrar til å akselerere spredning av teknologi. På et mer overordnet nivå er fagskoler og høyskoler med på å danne en strategisk allianse mellom bedrift og samfunn. Fagskolene samarbeider tett med industrien, og inngår i regionale nærings- og innovasjonsklynger. En styrking av fagskolenes utviklingsarbeid og etablering av samarbeidsarenaer mellom fagskoler og næringslivet, kan derfor også være et element i en strategi for å styrke FoU-innsatsen i næringslivet.

Fagarbeidere har en rolle i utviklings- og innovasjonsarbeid

Nasjonalt fagskoleråd vil vise til at en av de viktigste fortrinnene Norge har er arbeidstakere som har evnet å medvirke i å utvikle effektive arbeidsprosesser, ta i bruk ny teknologi og ikke minst utvikle nye prosesser, produkter og forretningsmodeller. Dette betinger alt fra fagarbeidere, spesialister, funksjonærer og akademikere med høy yrkesfaglig og teoretisk kompetanse. Samtidig går den teknologiske utviklingen raskt, og framtidens fagarbeidere vil stå overfor nye krav til kompetanse og omstillingsevne. Der bedriften tilrettelegger for systematisk innovasjon der ulike yrkesgrupper jobber sammen, blir resultatet positivt forsterket.

Nasjonalt fagskoleråd vil også vise til det såkalte Barcelona-målet fra 2002 konstaterte EU at: «the great majority of R&D is industrial development work rather than scientific research; thus, the major expansion of R&D will have to be development-focused».

Det er når flinke og fleksible fagarbeidere, spesialiserte funksjonærer med teknisk fagskole, ingeniører og mellomledere sammen gis anledning til å involvere og engasjerer seg at innovasjonspotensialet i bedriftene for alvor kan utløses.

En Fafo- rapport (2021:30) underbygger også dette. Innovasjonskapasitet i norsk bedrifter kan styrkes ved å legge til rette for større samhandling og interaksjon. Rapporten viste at erfaringsbasert DUI- innovasjon (Doing, using, interaction) i møte med mer tradisjonell forskningsbasert STI- innovasjon (Science, technology and innovation) er viktig for å kunne optimalisere omstillings- og innovasjonsevnen. Følgelig er det viktig å legge til rette for deltakelse og involvering av alle grupper av

ansatte for å få mest mulig effekt ut av FoU- arbeidet.

Mangfoldet i ulike stillingsnivåer som arbeider med FoU er det som kan forklare hvorfor Norge er i verdenstoppen i produktivitet. Det er slikt samarbeid på ulike nivåer som gjør at industriproduksjon og industriarbeidsplasser videreutvikles i Norge. Og her spille de som har videreutdanning og spesialisering fra fagskolene en svært viktig rolle.

Styrke skattefunn

Norges Forskningsråd (NFR) administrerer ordningen SkatteFunn som gir skattefradrag til bedrifter som initierer FoU-prosjekter etter nærmere kriterier. Tall fra NFR viser at ordningen står spesielt sterkt i mindre og unge bedrifter. Ordningen bidrar til å styrke innovasjon og konkurransekraft gjennom deltakelse og bidrag fra ulike yrkesgrupper.

Eksempler på dette kan være:

Askim: ny måte å etterisolere gamle bygg

Raufoss: fleksibilitet i design og produksjon av gassflasker (hemmelig)

Bergen: mer dynamisk bruk av laser mot lakselus

Sandnes: ny metode for basalforsterkning i betong

Molde: utvikling av bedre verktøy for analyse og propulsjonsdesign

I ca. 40 % av prosjektene deltar fagarbeidere sammen med spesialister/funksjonærer og akademikere med og uten doktorgrad. I en av tre prosjekter deltar også ufaglærte ansatte. Det at så mange ulike yrkesgrupper med ulikt utdanningsnivå deltar i FOU-prosjekter viser at den norske modellen fungerer i praksis.

I stedet for å involvere bare en og samme faglige gruppe av ansatte i arbeid med forskning og utdanning, har vi tradisjon for å blande folk på tvers av faglige og utdanningsrelaterte statusskiller som en metode for å få frem resultater og kvalitet mer effektivt. Denne formen for vertikal deltakelse fra de ansatte tilfører forsknings- og utviklingsarbeid en unik tilnærming, ulik den tradisjonelle og mer horisontale deltakelsen kjent fra universiteter, høyskoler og i forskningsinstituttene.

I casene bidrar fagarbeidere til innovasjon på ulike måter: de initierer innovasjon gjennom å komme med forslag til endringer i arbeidsprosesser, de deltar i utvikling og tilpasning av nye teknologiske løsninger, og de deltar i arbeidsgrupper som forbereder innføring av nye arbeidsmåter.

I sluttrapportene om bruk av skattefunn, kommer det også frem at dette har ført til at målene i prosjektene er nådd, at prosjektene videreføres i nytt prosjekt og har gitt opphav til nye prosjekt. Skattefunn har også bidratt til nye eller forbedrede produkter og tjenester, innleverte patenter, intern organisasjonsutvikling, miljøforbedring, kompetanseheving, internasjonalisering og økonomisk gevinst.

Nasjonalt fagskoleråd vil derfor anbefale at ordningen med Skattefunn videreføres og styrkes.

Tema i kommende systemmelding

Nasjonalt fagskoleråd mener på bakgrunn av det vi har redegjort ovenfor at fagskolene spiller en viktig rolle når det gjelder utviklingsarbeid i arbeidslivet, og at kandidater som tar en høyere yrkesfaglig utdanning er sterkt medvirkende i slike utviklings- og innovasjonsprosesser på arbeidsplassene.

Nasjonalt fagskoleråd mener derfor at fagskolene og høyere yrkesfaglig utdanning bidrar til å løse de samfunnsutfordringer som er skissert opp i høringsbrevet.

Samfunnsutfordringer som handler om digitalt teknologiskifte, håndtere den nye geopolitiske situasjonen og at kunnskap må tas raskere i bruk.

Fagskolene er ofte omtalt som arbeidslivets skole og samarbeider tett med viktige aktør i alt fra helsesektoren til industrien. Samarbeidet er helt sentralt for å nå målene i regjeringens arbeid med å sikre at kunnskap kan tas raskere i bruk. Dette handler om å bruke og få fram ny kunnskap, og slik kompetanse må brukast så godt og målretta som mogleg. For å sitere frå høringsbrevet»

«Regjeringa har lansert målretta samfunnsoppdrag som eit nytt verkemiddel i forskningssystemet for å bidra til ein meir praktisk bruk av forskingsbasert kunnskap.».

Nasjonalt fagskoleråd etterlyser fleire slike samfunnsoppdrag til fagskolesektoren for at de kan bidra. For å få dette til å forskningssystemet legge til rette for at fagskolene kan få spille en rolle. En rolle de i dag ikke er tiltenkt gjennom de eksisterende forskningstildelingene og forskningsprosjektene som utformes av forskningsrådet.

Nasjonalt fagskoleråd ber derfor den kommende systemmeldingen om å utforme «missions» som er tilpasset fagskolenes arbeid med utviklings- og innovasjonsarbeid.

Alle svar må gjennom en manuell godkjenning før de blir synlige på regjeringen.no.